

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik **26** (1998/1999)

Številka 6

Stran 343

Anton Suhadolc:

JURIJ VEGA – govor v Zagorici marca 1999

Ključne besede: novice, matematika, zgodovina matematike, slovenski matematiki, Jurij Vega.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/26/1384-Suhadolc.pdf>

© 1999 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA – založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

JURIJ VEGA – Govor v Zagorici marca 1999

Po tradiciji se v okviru občinskega praznika občin Moravče in Dolsko poklonimo tudi spominu na rojaka barona Jurija Vego, ki je bil rojen leta 1754 prav tu, kjer sedaj praznujemo. Naj na kratko osvetlim njegovo delovanje na mnogih področjih. Delo in pomen našega rojaka je podrobno osvetljeno že v mnogih knjigah. Nedavno je ga. Gerlinde Faustmann napisala doktorat, ki tudi obravnava Vegovo delo. Prav dosti novega ni odkrila, z novo najdenimi dokumenti pa je ga. Faustmann znanstveno utrdila mnoga že prej znana dejstva.

Vega je kot profesor na topniški akademiji na Dunaju napisal štiri učbenike višje matematike, mehanike in balistike. Več spisov je sestavil s področja fizike in v podporo metričnemu sistemu, ki so ga tedaj po vzoru iz Francije uvajali tudi v Avstriji. Najpomembnejše delo pa so njegove štiri knjige logaritmov, ki so bile v uporabi vse do prihoda računskih mehanskih strojev in pozneje računalnikov. Posebno Logaritmično-trigonometrični priročnik iz leta 1793 je doživel izdaje v več kot desetih jezikih. Leta 1971 npr. je izšla zadnja, 102. nemška izdaja tega priročnika.

Pomembno področje Vegovega delovanja je tudi balistika. Ni se omejil le na teorijo, saj so po njegovih navodilih tedaj izdelovali možnarje, ki so streljali mnogo dlje kot drugi sodobni. Končno ne smemo pozabiti na njegovo vojaško delovanje. Kot poveljnik topničarjev se je kot avstrijski državljani udeležil mnogih bitk; omenim naj tudi Vegovo odločilno vlogo pri osvoboditvi Beograda izpod Turkov.

Za vojaške in znanstvene zasluge je bil Vega povišan v plemiški stan. Po smrti je bil poimenovan po njem krater na Luni. Njegovo ime nosi tudi vojašnica v dunajskem 14. okrožju, v Ljubljani pa ima ulico. Poleg kipa v Moravčah stoji Vegov kip pred Fakulteto za elektrotehniko v Ljubljani, mavčni odlitek tega kipa pa je v osnovni šoli na Dolskem.

Končno naj se še vprašamo, ali je kljub zaposlenosti in častem baron Jurij Vega ostal zvest domovini. V njegovem času morda ni mogoče govoriti o narodnosti, slovenski zavednosti; moremo pa z gotovostjo trditi, da je bil Vega zaveden Kranjec, ki svojega izvora ni tajil. Kot dokaz navajam, da je proti koncu svojega življenja, ki se je prekmalu in tragično končalo leta 1802, potem, ko je že izgubil večino svoje družine, poslal zbirko svojih znanstvenih del kranjskim deželnim stanovom s pismom, ki izraža hvaležnost za izobrazbo, prejeta v Ljubljani na jezuitski šoli. Prav letos mineva 200 let od tega baronovega plemenitega dejanja.

Vam, občanom Dolskega in Moravč, čestitam k vašemu občinskemu prazniku in k dejstvu, da imate za rojaka svetovno znanega učenjaka, vojskovodjo in zvestega sina domovine – barona Jurija Vego.

Anton Suhadolc